

Sygn. akt I UK 150/17

POSTANOWIENIE

Dnia 8 lutego 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania L.B.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w R.
o prawo do emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 8 lutego 2018 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 22 listopada 2016 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w [...] wyrokiem z dnia 22 listopada 2016 r., wydanym na skutek apelacji wniesionej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. od wyroku Sądu Okręgowego w G. – Ośrodka Zamiejscowego w R. z dnia 23 listopada 2015 r., zmienił ten wyrok i oddalił odwołanie ubezpieczonego L.B. od decyzji organu rentowego z dnia 28 maja 2015 r., odmawiającej przyznania ubezpieczonemu prawa do emerytury.

Ubezpieczony L.B. wniósł do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 22 listopada 2016 r., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, to jest art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w

sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego. Jego zdaniem, pozostawanie w stosunku pracy w okresie od dnia 2 stycznia 1980 r. do dnia 31 grudnia 1998 r. na wskazanych w aktach osobowych stanowiskach było pracą w warunkach szczególnych, co zostało wykazane w postępowaniu dowodowym zeznaniami świadków oraz zeznaniami samego skarżącego. Jednocześnie literalne traktowanie pracy w warunkach szczególnych jako pracy wyłącznie przy wytwarzaniu energii elektrycznej jest wykładnią zawężającą przepisy prawa, co pozbawia skarżącego prawa do wcześniejszej emerytury. Skarżący pracował zaś w warunkach pracy jak w energetyce, obowiązywały go te same standardy zachowania, BHP oraz zasady bezpieczeństwa przy wykonywaniu prac.

Zagadnieniem prawnym wymagającym rozstrzygnięcia jest więc kwestia, jak należy traktować pracowników, którzy mają kontakt z energetyką, tj. np. z energią elektryczną, a nie pracują „w energetyce”, gdyż ich miejsce pracy nie wytwarza energii elektrycznej. Jednocześnie, aby móc mieć kontakt z urządzeniami elektrycznymi o tak wysokim napięciu muszą posiadać odpowiednie certyfikaty, przejść specjalistyczne szkolenia, a przede wszystkim spełniać normy BHP zawarte najpierw w rozporządzeniu Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 9 maja 1970 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładach energetycznych oraz w innych zakładach przy urządzeniach elektroenergetycznych.

Skarżący podniósł również, że w niniejszej sprawie zostało naruszone fundamentalne prawo strony do rzetelnego procesu (tj. art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności). Postępowanie przed sądem powinno charakteryzować się rzetelnością, czego wyrazem jest przede wszystkim zapewnienie zainteresowanemu właściwego przebiegu procesu. W niniejszej sprawie uzasadnienie Sądu Apelacyjnego jest zaś nieprawidłowe. Brak w nim bowiem wyjaśnienia, dlaczego Sąd niektórym - kluczowym dla sprawy dowodom - odmówił wiarygodności, a także niewyjaśniona pozostaje kwestia pominięcia uzasadnienia zastosowanego prawa materialnego. Sąd Apelacyjny niezasadnie różnicuje pracę osób tylko ze względu na kategorię podmiotu, w jakim są

zatrudnieni. Kwestie podmiotowe oraz posiadanie konkretnych uprawnień powinno być podstawowym kryterium, jakim powinien kierować się sąd przy rozstrzyganiu o prawie do wcześniejszej emerytury.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada też przypomnieć, że w przypadku powoływania się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, w uzasadnieniu wniosku (sporządzonym odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) winno zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem jednolicie wyrażanym w judykaturze, skarżący ma w tym zakresie obowiązek wywiedzenia i uzasadnienia występującego w sprawie problemu prawnego w sposób zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu

zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (por. pośród wielu postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, niepublikowane). Oznacza to w praktyce, iż zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPiUS 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, nie sprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02 LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

Zdaniem Sądu Najwyższego, oceniany w niniejszym postępowaniu wniosek skarżącego o przyjęcie jego skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych kryteriów. Przede wszystkim skarżący nie wskazuje bowiem przepisów prawa materialnego lub procesowego, na tle których występuje sugerowane przez niego istotne zagadnienie prawne. Nie sposób natomiast prawidłowo sformułować wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej bez odwołania się choćby do jednego przepisu prawa materialnego lub procesowego. Każda z przesłanek skargi, to jest oczywista zasadność skargi, występowanie istotnego zagadnienia prawnego oraz

potrzeba wykładni jako okoliczności uzasadniające rozpoznanie kasacji muszą dotyczyć treści przepisów, które były (powinny być) zastosowane w sprawie. Konieczne wymaganie konstrukcyjne skargi jest spełnione tylko wówczas, gdy jej autor wskaże, którego przepisu (przepisów) prawa dotyczy to twierdzenie, a także w czym upatruje nadanie wskazanej kwestii znamienia istotnego zagadnienia prawnego.

Niezależnie Sąd Najwyższy podkreśla, że w jego orzecznictwie utrwalony jest pogląd, że za prace w szczególnych warunkach w energetyce mogą być uznane tylko takie prace, które są realizowane w przedsiębiorstwie działającym w ramach tej gałęzi przemysłu (branży) i które polegają na montażu, remoncie i eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych lub ciepłych ściśle związanych z wytwarzaniem i przesyłaniem energii elektrycznej lub ciepłej (§ 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w związku z Działem II wykazu A, stanowiącego załącznik do tego rozporządzenia). Stanowisko takie zostało wyrażone przez Sąd Najwyższy między innymi w wyrokach: z dnia 16 czerwca 2009 r., I UK 24/09 (LEX nr 518067); z dnia 17 kwietnia 2014 r., I UK 384/13 (LEX nr 1466626); z dnia 15 września 2015 r., II UK 301/14 (LEX nr 1816558); z dnia 24 czerwca 2015 r., I UK 359/14 (OSNP 2017 nr 5, poz. 60). W uzasadnieniu ostatniego z wymienionych orzeczeń Sąd Najwyższy wyjaśnił zaś, że chodzi o kwalifikowany charakter tych prac, wynikający właśnie z wykonywania ich w obrębie „systemu energetycznego”, w skład którego wchodzi zakłady wytwarzające (przetwarzające) energię elektryczną i ciepłą oraz przesyłające (dostarczające) tę energię do odbiorców. Z kolei, umieszczenie w Dziale II wykazu A (na takich samych, równych zasadach) prac montażowych, remontowych i eksploatacyjnych oznacza, iż każdy z tych rodzajów prac musi charakteryzować się narażeniem na ekspozycję takich samych czynników szkodliwych oraz takim samym stopniem owej ekspozycji. Jeśli bowiem prawodawca wymienia jedynie rodzaje czynności, których wspólną cechą jest ich realizacja przy wytwarzaniu i przesyłaniu energii elektrycznej i ciepłej, to bez względu na to, czy są one wykonywane przy montażu, remoncie bądź eksploatacji urządzeń służących do wytwarzania i przesyłania energii, muszą charakteryzować

się takim samym stopniem szkodliwości dla zdrowia i uciążliwości. Jest to natomiast możliwe tylko wówczas, gdy wszystkie te prace są wykonywane w takich samych (albo przynajmniej bardzo zbliżonych) warunkach i stanowią pewien ciąg technologiczny, który rozpoczyna się od montażu urządzeń elektroenergetycznych i ciepłych służących wytwarzaniu i przesyłaniu energii elektrycznej i ciepłej, a następnie jest związany z ich bieżącą eksploatacją, w ramach której będzie też występować konieczność przeprowadzenia remontów tych urządzeń.

Lektura pisemnych motywów zaskarżonego wyroku wyraźnie wskazuje, że Sąd Apelacyjny w pełni respektował taki właśnie sposób rozumienia uznawanych za wykonywane w szczególnych warunkach prac w energetyce, a nawet uczynił z niej podstawę do własnej oceny prawnej ustalonego w sprawie stanu faktycznego.

Niezależnie od powyższych rozważań Sąd Najwyższy jest zdania, że argumentacja mająca uzasadniać przedstawione przez skarżącego „zagadnienie prawne”, koncentrująca się na kwestionowaniu przyjętego przez Sąd drugiej instancji charakteru pracy wykonywanej przez skarżącego w spornym okresie, w istocie stanowi próbę podważenia dokonanych przez ten Sąd ustaleń faktycznych i przeprowadzonej oceny materiału dowodowego, z którego Sąd wyprowadził wniosek, że rodzaj i charakter pracy wykonywanej przez ubezpieczonego w spornym okresie na stanowisku specjalisty ds. energetycznych oraz głównego energetyka w [...] Przedsiębiorstwie Robót Inżynieryjnych, nie pozwala na przyjęcie, że praca ta była pracą związaną z uciążliwością czy szkodliwością dla zdrowia w związku z narażeniem na ekspozycję na czynniki szkodliwe w takim stopniu, jak prace przy wytwarzaniu i przesyłaniu energii elektrycznej i ciepłej oraz przy montażu, remoncie i eksploatacji urządzeń elektroenergetycznych i ciepłych, tj. wymienioną w Dziale II wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. Należy w związku z tym podkreślić, że powoływanie się na błąd w ustaleniach faktycznych oraz przeprowadzonej ocenie dowodów nie może być podstawą skargi kasacyjnej (art. 398³ § 3 k.p.c.), skoro ustalenia te są wynikiem swobodnej oceny dowodów dokonywanej przez sąd *meriti*, a Sąd Najwyższy, zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c., jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, co oznacza, że w przypadku poddania skargi kasacyjnej merytorycznej ocenie i tak musiałby uwzględnić owe ustalenia przy

rozpatrywaniu podniesionych w tej skardze zarzutów naruszenia prawa materialnego.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, że skarżący nie wykazał potrzeby rozpoznania jego skargi kasacyjnej. Dlatego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji swojego postanowienia.